

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2000 vp

Hallituksen esitys siemenkauppalaiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä toukokuuta 2000 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen siemenkauppalaiksi (HE 45/2000 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- maatalousneuvos Maria Teirikko, ylitarkastaja Kirsi Heinonen ja erikoistutkija Jussi Tammisola, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Marja Ekroos, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Katri Nuotio, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Matti Puolimatka, Kasvintuotannon tarkastuskeskus

- jaostopäällikkö Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- toimitusjohtaja Voitto Koskenmäki, Boreal Kasvinjalostus Oy
- osastopäällikkö Juhani Kallio, Kesko Oy
- tuotantopäällikkö Martti Yli-Kleemola, Hankkija Maatalous Oy
- tuotantopäällikkö Pertti Hatakka, Huoltovarmuuskeskus
- toimitusjohtaja Matti Hanhilahti, Tilasiemen Oy
- toimitusjohtaja Matti Helle ja toimitusjohtaja Markus von Weissenberg, Siemenkauppiaitten yhdistyksen puutarhasiemenjaosto.

Lisäksi ympäristöministeriö, Maatalouden tutkimuskeskus, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, Kauppapuutarhaliitto, Avena Siilot Oy ja Siemenkauppiaitten yhdistys ovat antaneet kirjalliset asiantuntijalausunnot.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi siemenkauppalaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva siemenkauppalaki.

Voimassa oleva siemenkauppalaki säädettiin Suomen liittyessä Euroopan talousalueeseen, jolloin laki yhdenmukaistettiin eräitä poikkeusjärjestelyitä lukuun ottamatta Euroopan yhteisön (EY) kylvösiemenlainsäädännön kanssa. Poikkeusten voimassaoloaika päättyi vuoden 1996 lopussa, minkä jälkeen siemenkauppalaikiin on tehty poikkeusten voimassaoloajan päät-

tymisestä johtuvat muutokset vuodeksi kerrallaan. Kylvösiemeniä koskeviin Euroopan yhteisön kylvösiemendirektiiveihin on joulukuussa 1998 tehty laajat kylvösiementen tuotantoa ja markkinointia koskevat muutokset siementavaran vapaan liikkumisen edistämiseksi sekä lainsäädännön selkeyttämiseksi ja ajanmukaistamiseksi.

Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön kylvösiemeniä koskeviin Euroopan yhteisön direktiiveihin tehtyt muutokset. Samalla tarkoi-

tuksena on uudistaa ja ajanmukaistaa siemenkauppalainsäädäntöä ottaen huomioon elintarviketalouden ja siemenalan kansalliset kehittämissuhteet, käytännössä esiin tulleet muutostarpeet sekä yleislainsäädännön muutoksista, kuten perustuslakiuudistuksesta, aiheutuvat vaatimukset.

Lakiehdotuksen mukaan siementavaran markkinointi perustuu sertifiointijärjestelmään, joka on keskeinen keino lainsäädännön tavoitteiden toteuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevan lainsäädännön tapaan markkinoida saadaan pääsääntöisesti vain sertifioitua kylvösiementä, jonka aitous ja laatu ovat viranomaisien varmentamaa. Sertifiointivaatimuksesta saataisiin poiketa ainoastaan laissa nimenomaisesti säädettyissä tapauksissa.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi geenitekniikalla muunnettujen lajikkeiden kylvösiementä koskevat säännökset. Ehdotuksen mukaan tällaisia siementä saisi tuottaa ja markkinoida vain, jos tarpeelliset tutkimukset ja muut toimenpiteet ihmisille ja ympäristölle aiheutuvien haitallisten vaikutusten toteuttamiseksi on tehty.

Esityksessä ehdotetaan lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvan toiminnan harjoittamista sekä valvonta-, pakkokeino- ja seuraamusjärjestelmää koskevien säännösten muuttamista voimassa olevaan lakiin verrattuna. Muutokset kos-

kevat säännösten ajanmukaistamista, valvontajärjestelmän selkeyttämistä ja järjestelmien tehostamista. Lainsäädännön noudattamisen edistämiseksi kylvösiemenen pakkaamiseen liittyvä ilmoitusmenettely ehdotetaan muutettavaksi lupamenettelyksi. Pakkokeino- ja seuraamusjärjestelmän tehostamiseksi ehdotetaan muun muassa laajennettavaksi mahdollisuuksia sellaisten markkinointikieltojen asettamiseen, jotka perustuvat säännösten vastaisten siemenerien markkinointiin. Lisäksi lain rangaistussäännöksiä ehdotetaan muutettaviksi ja valvontaviranomaiselle annettavaksi mahdollisuus tietyn edellytyksin antaa kirjallinen huomautus lainsäädännön rikkomisesta. Lakiin sisällytettäisiin edelleen myös kylvösiemenen myyjän ankara vastuu myymästään siementavarasta. Viranomaisorganisaatio säilyisi ennallaan ja päävastuullisena valvonta- ja sertifiointiviranomaisena toimisi edelleen Kasvintuotannon tarkastuskeskus.

Esityksessä ehdotetaan, että lakia alemmanasteiset, tarkemmat säännökset annettaisiin yleensä maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla, käytännössä pääosin kasvilajiryhmittäisillä säädöksillä kuten nykyisin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Valiokunta kiinnittää esityksen perustelujen mukaisesti huomiota siihen, että maatalouden tuotantopanosten laatu vaikuttaa olennaisesti tuotannon onnistumiseen, maatalouselinkeinon harjoittamisen edellytyksiin sekä elintarviketuotannon raaka-aineen laatuun. Tuotannon onnistumisen kannalta on lisäksi tärkeää, että siemenen ostaja saa tarvittavat tiedot siementavarasta. Valiokunnassa suoritettujen asiantuntijakuulemisten yhteydessä on lisäksi yleisesti tuotu esiin, että lainsäädännön tärkeänä tavoitteena tulee olla

sertifioitujen siemenen käytön edistäminen sekä sertifioitujen siemenen hinnan ja tarkastus- ja sertifiointikustannusten alentaminen. Samassa yhteydessä on korostettu säännösten vastaisesti sertifioimattomana markkinoidun kylvösiemenen eli ns. harmaan siemenen kaupan estämistä.

Sertifioitujen siemenen käytön osalta valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että siementuotanto oli korkeimmillaan 1980-luvun lopussa, jolloin tarkastettu siementuotantoala oli lähes 90 000 hehtaaria. Tuolloin viljakasvien viljelyssä ostosiemenen osuus kylvöihin käytetystä siemenestä oli lähes 60 prosenttia ja määrältään noin 120 miljoonaa kiloa.

Siemenkaupassa liikkuvan siemenen määrä on nyttemmin vähentynyt 50—60 miljoonaan kiloon. Tällä hetkellä sertifoidun siemenen osuus on noin 30 prosenttia kaikesta käytettävästä siemenestä.

Sertifoidun siemenen käyttöaste on lajista riippuen 5—28 prosenttia, kun se keskimäärin EU:ssa on ohralla 65 prosenttia ja vehnällä 56 prosenttia. Suomessa tarvittava siemenmäärä ohralla on noin 200 kg/ha ja vehnällä 250 kg/ha, kun vastaavasti siemenen tarve Keski-Euroopassa on ohralla noin 150 kg/ha ja vehnällä 170—190 kg/ha. Lisäksi satotasot ovat muualla Euroopassa vähintään kaksinkertaiset samalla kun korjuu- ja kuivatuskustannukset (12,4 p/kg) ovat Suomessa selvästi korkeampia. Viljelijä saa Suomessa ohrakilosta tällä hetkellä noin 65 p/kg, kaurakilosta 60 p/kg sekä vehnä- ja ruiskilosta noin 72 p/kg. Markkinavuoden 2000/2001 alusta viljojen hintojen oletetaan alenevan noin seitsemän prosenttia ja seuraavana vuonna samoin 7—8 prosenttia. Kun viljelystä saatava tuotto on pienempi kuin tuotannon muuttuvat kustannukset on luonnollista, että tuotantokustannuksia käytännössä pyritään alentamaan. Valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että jo pelkäämään kotimaisen elintarvike- ja rehuteollisuuden raaka-ainehuollon turvaaminen kotimaisella viljalla vaatii kotimaisen siementuotannon laadullisen ja määrällisen tason säilyttämistä vähintään nykyisellään. Raaka-aineen saannin turvaamisen edellytyksenä on kunnollinen, satoa tuottava siemen. Panostus siemeneen on saatava takaisin sadon laadussa ja määrässä.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että voimassa oleva siemenkauppalaki säädettiin Suomen liittyessä Euroopan talousalueeseen, jolloin laki yhdenmukaistettiin eräitä poikkeusjärjestelyjä lukuun ottamatta EY:n kylvösiemenlainsäädännön kanssa. Poikkeusjärjestelyt koskivat neljän vuoden pituista vuoden 1996 lopussa päättyvää siirtymäkautta, jonka kuluessa Suomen tuli sopeuttaa viljan ja nurmikasvien siementuotantojärjestelmänsä yhteisön siementuotantojärjestelmän mukaiseksi. Poikkeusten perusteella Suomi sai tuottaa ja markkinoida kauppasiemenluokan

siementavaraa, jonka itävyysvaatimukset olivat alhaisemmat kuin direktiiveissä säädetyt. Lisäksi sertifoidun viljansiemenen tuotannossa sallittiin direktiivistä poikkeava määrä sukupolvia. Siirtymäajan päätyttyä Suomen siemenkauppalakijärjestelmä mukautettiin EY:n järjestelmään kuitenkin niin, että eduskunta on hyväksynyt siemenkauppalaan asiaa koskevan 3 ja 4 §:n muutokset väliaikaisina vuodeksi kerrallaan.

Kylvösiemendirektiivejä koskevien muutosten ollessa vireillä eduskunta sisällytti siemenkauppalaan muuttamista koskevia hallituksen esityksiä (HE 211/1997 vp ja HE 217/1998 vp) käsitellessään eduskunnan vastaukseen lausuman, jonka mukaan hallituksen tulee käsiteltäessä EU:n komission uutta ehdotusta neuvoston direktiiviksi siemenkaupan alalle asettaa tavoitteeksi sellainen järjestely, joka mahdollistaa toimenpiteet maamme siemenhuollon toimivuuden ja Suomen oloissa käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi siten kuin eduskunta on jo aikaisemmin maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöjen (MmVM 28/1992 vp ja MmVM 23/1996 vp) mukaisesti edellyttänyt.

Valiokunta edellyttää uudelleen, että hallituksen tulee vaikuttaa EU:n komissioon siten, että komissio tekee ehdotuksen, joka mahdollistaa toimenpiteet maamme siemenhuollon toimivuuden ja Suomen oloissa käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden säilymistä turvaamiseksi siten kuin eduskunta on jo aikaisemmin edellyttänyt (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Valiokunnan lausumaehdotus kattaa myös niin maatiaiskasvien siemenet kuin luonnonmukaiseen viljelyyn tarkoitetut siemenetkin. Maatiaiskasveihin sisältyy korvaamattoman arvokasta perintöainesta, jonka säilyttämisestä valiokunta on toistuvasti kantanut huolta. Valiokunta pitää tärkeänä, että tehdään kaikki voitava tämän perintöaineen säilymiseksi. Kysymyksessä on luovuttamaton kansallinen intressi, sillä Suomi on maapallon pohjoisin maatalousvaltio. Hallituksen tulee toimia tämän mukaisesti sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Siemenkustannusten alentaminen

Edellä on tuotu esiin tavoite sertifioidun siemen hinnan alentamisesta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen siementarkastusosaston tarkastustoiminnasta ja sertifioinnista saamat tulot vuonna 1999 olivat 9,96 miljoonaa markkaa. Sertifioitua siemenkiloa kohden tämä merkitsee noin 9 p/kg, mikä vastaa vajaata viittä prosenttia esimerkiksi siemenohran kokonaishinnasta, josta siementarkastuksen osuus on noin kolme prosenttia. Raaka-ainekustannus on vajaa puolet ja pakkaamoiden muuttuvat ja kiinteät kustannukset neljännes ohran siemenkilon hinnasta, joka on noin 2—3 mk/kg. Muut kustannukset muodostuvat muun muassa sopimustoiminnan hallinnoinnista, siemenen peittauksesta sekä kasvinjalostajalle tuloutettavista kasvinjalostusmaksuista ja rojalteista.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallinnon samoin kuin siemenketjun toimijoiden (jalostajat, tuottajat, pakkaajat, siemenliikkeet) on yhteistyössä pyrittävä etsimään keinoja siemenalan kehittämiseksi, erityisesti sertifioidun siemenen käytön edistämiseksi ja hinnan alentamiseksi tarkastelemalla kriittisesti ketjun eri vaiheisiin sisältyviä toimenpiteitä, tehostamalla toimintaansa ja kehittämällä lainsäädäntöä yhteisöjärjestelmän rajoissa. Siemenen kustannusrakenteesta voi päätellä, että tarkastus- ja sertifiointikustannusten osuus siemenen hinnasta ei ole kovin suuri. Tämän vuoksi huomiota tulisi kiinnittää myös muihin siemenkustannuksiin, muun muassa mahdollisuuksiin alentaa pakkaamoiden ja siemenliikkeiden omaan toimintaan liittyviä kustannuksia. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että eri osatekijöiden vaikutukset siemenen hintaan selvitetään avoimesti.

Omavalvonta tarkastusjärjestelmässä

Asiantuntijataholta on esitetty siemenliikkeiden omavalvonnan lisäämistä tarkastusjärjestelmässä. Ehdotukset ovat koskeneet lähinnä pakkaamoiden itse suorittamaa näytteenottoa, mutta on myös ehdotettu sertifiointianalyysien tekemistä omavalvonnalla. Ehdotusten tavoitteena on ollut sertifiointijärjestelmän nopeuttaminen ja

kustannusten alentaminen ja niitä on perusteltu muun muassa sillä, että pakkaajalla on kaikissa olosuhteissa vastuu toimittamastaan tavarasta ja käytännössä yhtä hyvät näytteenottomahdollisuudet kuin virallisella näytteenottajalla ja että pakkaamot ovat kehittämässä laatujärjestelmiään. Valiokunnan saamassa selvityksessä on todettu, että Suomi on toistaiseksi päättänyt olla osallistumatta yhteisön ns. omavalvontakokeiluun, jossa siemenerien näytteenotto ja analysointi olisi käytännössä mahdollista siirtää eräiltä osin siemenpakkaamoille (voimassa 12.5.1998—30.6.2002). On katsottu (työryhmuistio MMM 1999:19), ottaen huomioon muun muassa siemenen laatu- ja kustannustekijät sekä sertifioidun siemenen kaupan volyymit maassamme, ettei omavalvontaan ole tässä vaiheessa järkevää mennä. Valiokunta pitääkin tärkeänä lähtökohtana sitä, että omavalvonta ei saa heikentää siemenen laatua. Kokeilun kustannuksia alentavaa vaikutusta Suomen olosuhteissa on lisäksi pidetty olemattomana, ottaen huomioon ne kustannukset, joita kokeilun edellytysten täyttäminen aiheuttaisi siemenliikkeille sekä viralliselle valvontajärjestelmälle. Siementuotannon korkean laadun varmistamiseksi ja ottaen huomioon maamme sertifioidun siemenen määrät, yhden koko sertifiointiketjusta vastaavan, riippumattoman kansallisen viranomaisen järjestelmää voidaan pitää tarkoituksenmukaisena Suomen nykyolosuhteissa.

Valiokunta toteaa kuitenkin, että valvontajärjestelmän kehittäminen omavalvonnan suuntaan saattaa Suomessakin tulla tarkoituksenmukaiseksi siemenalan kehittyessä ja olosuhteiden muuttuessa, esimerkiksi sertifioidun siemenen käytön lisääntyessä tai viranomaistoiminnan muutosten vuoksi. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että järjestelmän toimijat (siemenliikkeet ja valvontaviranomainen) kehittävät järjestelmään liittyviä valmiuksiaan siten, että järjestelmään siirtyminen (osittainkin) voi tarvittaessa tapahtua mahdollisimman joustavasti.

Myyjän korvausvelvollisuus

Valiokunta toteaa, että lakiehdotukseen vahingonkorvausvelvollisuudesta otettu 14 § vastaa

täsmälleen voimassa olevan lain 9 §:ään sisältyvää vahingonkorvaussäännöstä sellaisena kuin se on vuonna 1997 voimaan tulleessa siemenkauppalain muutoksessa. Säännökseen sisältyy ns. myyjän ankara vastuu markkinoimastaan siementavarasta. Käsitellessään lainmuutosta eduskunta edellytti, että maataloustuotteiden kauppa koskevien säännösten uudistamista ensi tilassa jatketaan tavoitteena mahdollisimman yhdenmukainen vahingonkorvaussäännöstö. Eduskunnan lausuman johdosta vastaava vahingonkorvaussäännös on myöhemmin sisällytetty muun muassa rehulakiin. Valiokunta toteaaakin, että siemenkauppaan liittyvä ankara vastuu on ostavan viljelijän oikeusturvan kannalta erittäin tärkeä. Myös GM-lajikkeisiin liittyvät vastuukysymykset edellyttävät ankaran vastuun säilyttämistä siemenkaupassa. Suomessa on vuonna 1999 viljelty noin 100 hehtaarin alalla rapsia, jonka siemenen joukossa oli 0,4 prosenttia geenimuunnettua rapsinsiementä. Yhteisötasollakin myyjän vastuuta tuotteesta korostetaan yhä enemmän, muun muassa komission antamassa elintarviketurvallisuutta koskevassa Valkoisessa kirjassa. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että Suomi tuo esiin yhteisön kylvösiemeniä käsittelevissä toimielimissä ja alan kansainvälisissä järjestöissä kylvösiementen laatuun ja siemenkaupan vastuukysymyksiin liittyvät ongelmat sekä lainsäädännön kehittämistarpeen koskien siementen laadulle asetettuja kansainvälisiä normeja, vahingonkorvauskysymyksiä, sekä tarvetta asettaa erillisiä GM-siementä koskevia säännöksiä.

Valiokunta toteaa tässä yhteydessä vielä, että myös kansallisesti on kiinnitettävä erityistä huomiota GM-valvontajärjestelmän kehittämiseen ja valvonnan tehostamiseen. On viipymättä selvitettävä GM-valvontaan liittyvät kehittämistarpeet siemenalalla sekä tehtävä asiaa koskevat tarvittavat toimenpiteet siemenen maahantuonnin valvonnan tehostamiseksi ja siihen liittyvään viranomaisten välisen työnjaon selkeyttämiseksi. Samalla on sovittava jo todettujen tilanteiden jälkitarkkailusta.

Sopimustuotantoa koskevat erityissäännökset

Lakiehdotuksen soveltamisalaan liittyviä sopimustuotantoa koskevia erityisjärjestelyjä on valiokunnan asiantuntijakuulemisessa toisaalta puollettu, erityisesti tarkkelysperunan tuotannon osalta, ja katsottu, että lakiehdotuksessa mainittujen tuotannonalojen lisäksi vastaavan menettelytavan vaikutuksia tulisi selvittää myös mallasohran sopimustuotannon osalta. Toisaalta sopimustuotantoa koskeviin erityisjärjestelyihin on suhtauduttu varauksellisesti, toteamalla, että jos öljykasvien ns. non food -tuotannossa sallittaisiin sertifioimattoman siemenen käyttö, se pilaisi nopeasti elintarvike- ja rehukäyttöön tarkoitetun öljykasvien tuotannon laadun. Samoin on esitetty epäily siitä, että perunanviljelyyn erikoistuneilla tiloilla uhkana olisi kasvitautien leviämisen vaara, jos tarkkelysperunan sopimustuotantoon ei sovellettaisi sertifioinnin ehtoja.

Valiokunnalle maa- ja metsätalousministeriöstä toimitetussa selvityksessä on todettu, että kylvösiemenpakettiin liitetystä neuvoston lausumassa on lueteltu ne kasvit, joihin on tarkoitettu soveltaa sopimustuotantoa koskevaa poikkeusta. Luettelossa ei ole mainittu mallasohraa, mutta luettelo on periaatteessa muotoiltu esimerkinomaiseksi. Tarkemmat säännökset soveltamisen edellytyksistä, muun muassa niistä vaatimuksista, joita kuhunkin sopimustuotantoon sovelletaan, vahvistetaan direktiivin mukaan komission täytäntöönpanosäännöksillä sen jälkeen, kun asiassa on kuultu jäsenvaltioita. Suomessa on mahdollisuus tehdä järjestelmää koskevia tarkempia ehdotuksia ja ottaa esiin esimerkiksi mallasohraa koskeva asia komission täytäntöönpanosäännösten valmistelun yhteydessä, jos se kansallisessa valmistelussa katsotaan Suomen olosuhteissa, koko siemenalan kannalta arvioituna tarkoituksenmukaiseksi. Komission täytäntöönpanosäännösten valmistuttua ne on tarkoitus panna täytäntöön lakiehdotuksen 2 §:ään sisältyvän valtuutuksen perusteella maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että asiassa tulee edetä harkiten aiheut-

tamatta kasvitautien leviämisen tai tuotannon laadun heikkenemisen vaaraa.

Huoltovarmuusvarastointia koskeva poikkeussäännös

Lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin 6 kohtaan sisältyy huoltovarmuusvarastoitua siemenviljaa koskeva poikkeussäännös. Poikkeussäännöksen perusteella huoltovarmuusvarastoitua lajikkeellista siemenviljaa voitaisiin ehdotuksen mukaan markkinoida sertifioimattomana silloin, kun Suomen markkinoille ei muutoin pystyttäisi toimittamaan riittävästi sertifioitua kylvösiementä. Tarkoituksena on, että säännöstä voitaisiin soveltaa vain poikkeusolosuhteissa, jolloin komissiolta jouduttaisiin kansallisen siemenhuollon turvaamiseksi hakemaan poikkeuslupa siemenen markkinoimiseen yhteisösäännöksiä välttämällä laatuvaatimuksilla. EY:n kylvösiementi-
rektiivien mukaan, kun siementen yleisessä saatavuudessa yhteisössä ilmenee vaikeuksia, jäsenvaltiot voivat, komission ja muiden jäsenvaltioiden antamin valtuuksin, sallia rajoitetun ajan markkinoida vaikean saatavuuden ratkaisemiseksi tarvittavat määrät välttämättä vaatimukset täyttävän luokan siemeniä tai sellaisen lajikkeen siemeniä, jotka eivät kuulu yhteisön yleisiin lajikeluetteloihin eivätkä jäsenvaltioiden kansallisiin lajikeluetteloihin. Komission poikkeuslupan lisäksi huoltovarmuusvarastoitua siemenviljaa koskevan poikkeussäännöksen soveltaminen edellyttäisi käytännössä kansallisten, markkinointia ja siementavaran vaatimuksia koskevien poikkeussäännösten antamista lakiehdotuksen 4 §:n 3 momentin nojalla.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan osa Huoltovarmuuskeskuksen varastoissa olevasta siementavarasta on sertifioitua, osa sellaista, että se voidaan tarvittaessa sertifioida loppuun ja osa poikkeussäännöksessä tarkoitettua lajikkeellista siemenviljaa. Huoltovarmuuskeskus ja maa- ja metsätalousministeriö ovat vuonna 1999 tehneet sopimuksen varmuusvarastoinnin kehittämisestä siten, että varastoitu siementavara täyttää siemenkauppalaan vaatimukset. Valiokunta katsoo, että poikkeussäännös on nykytilannetta selkeyttävä ja siten tarpeellinen.

Irtotavarana markkinoitava kylvösiemen

Usealta asiantuntijataholta on kiinnitetty valiokunnan huomiota siihen, että lakiehdotuksen 9 §:ään sisältyvien pakkaamista koskevien säännösten tulisi mahdollistaa myös käytännössä irtotavaran markkinointi ja toimittaminen pakkaamattomana lopulliselle käyttäjälle. Nykyistä toimintatapaa, jossa virallisen näytteenottajan on tavaraa luovutettaessa oltava paikalla ottamassa näytteitä lisätutkimuksia varten, on pidetty käytännössä liian kalliina ja suoraan tiloille tapahtuvat irtotoimitukset on ehdotettu sallittavaksi ilman kustannuksia lisäävää tarkastusmenettelyä.

Valiokunta toteaa, että EY:n kylvösiementi-
rektiivit sisältävät yksityiskohtaiset säännökset markkinoitavan kylvösiemenen pakkaamisesta. Säännösten mukaan kylvösiemen on pääsääntöisesti pakattava. Komission vuonna 1994 annetun päätöksen nojalla yhteisössä on kuitenkin meneillään kokeilu koskien pakkaamattomana lopulliselle kuluttajalle toimitettavaa, irtotavarana markkinoitavaa kylvösiementä. Kokeilun jatkamisesta on jo tehty päätös. Valiokunta edellyttääkin, että yhteisötasolla käytössä olevan kokeilutoiminnan puitteissa myös Suomessa mahdollistetaan alemman asteen säännöksillä irtotavarana toimitettavan kylvösiemenen markkinointi (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan siemenen myynti irtotavarana on mahdollista järjestää siten, että siemenen luovutukset tapahtuisivat määrätystä pisteestä edeltä ilmoitettuna ajankohtana siten, että luovutusten edellyttämät viranomaistoimet voitaisiin suorittaa keskitetysti luovutusten yhteydessä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä edellä esitetyin huomautuksin ja jäljempänä esitettävin muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

4 §. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin otettavaksi uusi 7) kohta, jonka mukaan 1 mo-

mentissa säädetystä poiketen sertifioimattomana voidaan markkinoida maatiaiskasvien siementä perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämistarkoituksessa. Tähän kohtaan vetoaminen tulisi olemaan harvoin toistuvaa ja se edellyttäisi aina sen osoittamista, että kysymyksessä todella on perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttäminen. Toisaalta tätä mahdollisuutta tarvitaan sen varmistamiseksi, että kaikissa oloissa maatiaiskasvien perinnöllinen monimuotoisuus voidaan säilyttää.

5 §. Esityksen käsittelyssä on ilmennyt tarve muuttaa pykälää lisäämällä siihen sisältyviin, kansalliseen lajikeluetteloon hyväksymistä koskeviin edellytyksiin geeniteknisesti muunnettuja lajikkeita koskeva säännös. Lakiehdotuksen 8 §:ssä tai sen nojalla annetuissa säännöksissä geneettisesti muunnetuille kylvösiemenille asetettujen tuotantoa ja markkinointia koskevien erityisten edellytysten tulisi täytyä ennen kuin lajike voidaan hyväksyä kansalliseen lajikeluetteloon. Valiokunta ehdottaa 1 momenttiin lisääväksi asiaa koskevan maininnan.

6 §. Pykälän perusteluista käy ilmi, että Suomessa voidaan eräissä tapauksissa markkinoida kylvösiementä myös sellaisesta lajikkeesta, jota ei ole merkitty kansalliseen lajikeluetteloon. Perusteluista muutoinkin ilmenevistä syistä valiokunta katsoo, että kylvösiemenen käyttäjän kannalta on tärkeää tietää onko lajikkeen soveltuvuus maamme viljelyolosuhteissa selvitetty. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että lajiketta markkinoitaessa olisi ilmoitettava, onko lajikkeen soveltuvuus Suomen kasvuolosuhteisiin selvitetty.

8 §. Valiokunta ehdottaa 1 momentin sanamuotoa eräiltä osin täsmennettäväksi ja selkeytettäväksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on, että geenitekniikkalain mukaisen geenitekniikan lautakunnan toimivaltaan tällä hetkellä kuuluvasta hyväksymisestä päättäisi myös jatkossa geenitekniikan lautakunta. Hyväksymismenettelyä ei tosin tässä vaiheessa voi-

da rajata lain tasolla kokonaan geenitekniikkalain mukaiseen hyväksymiseen, koska asiaa koskevan yhteisöainsäädännön sisällöstä riipuen (geenitekniikkaa koskevan direktiivin 90/220/ETY muutosehdotus ja kylvösiemenpaketin nojalla annettavat komission säännökset) hyväksymistehtäviä voi olla tarpeen antaa myös muille toimielimille, esimerkiksi GM-kylvösiemenen torjunta-ainekestävyyden osalta torjunta-ainelautakunnalle tai lajikkeen aitouden tai pysyvyyden osalta kasvilajikelautakunnalle. Valiokunta katsoo kuitenkin, että selkeyden vuoksi pykälässä tulisi yksiselitteisesti viitata geenitekniikkalain mukaiseen menettelyyn, ottaen samalla huomioon muut tutkimusten ja toimenpiteiden hyväksymistä koskevat mahdolliset sääntelytarpeet. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi tämän mukaisesti.

Valiokunta ehdottaa myös, että pykälässä tarkoitettujen tutkimusten ja toimenpiteiden hyväksymistä ja siihen liittyviä menettelyjä koskevien tarpeellisten säännösten antamiseksi pykälän 2 momenttiin sisältyvää valtuutussäännöstä täydennetään ottamalla siihen maininta myös 1 momentissa tarkoitettujen ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien haitallisten vaikutusten toteamiseksi ja välttämiseksi tehtävien tutkimusten ja toimenpiteiden hyväksymisestä sekä niiden suorittamista ja hyväksymistä koskevasta menettelystä. Geenitekniikkalain mukaisesta menettelystä ei ole kuitenkaan tarpeen antaa säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, minkä valiokunta ehdottaa otettavaksi huomioon valtuutussäännöksen muotoilussa.

18 §. Valiokunta toteaa, että 2 momentin mukaan Kasvintuotannon tarkastuskeskus voisi määrätä jonkun tilapäisesti suorittamaan valtuutetun tarkastajan tai näytteenottajan tehtäviä sellaisessa tapauksessa, että tarkastaja tai näytteenottaja on itse estynyt. Sääntelyn selkeyden vuoksi valiokunta ehdottaa säännöstä täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan näissä tilanteissa kyseiseen tilapäisesti määrättyyn henkilöön sovellettaisiin, mitä valtuutetusta tarkastajasta ja näytteenottajasta säädetään.

29 §. Lakiehdotuksen 29 § sisältäisi kylvösiemenen markkinointikieltoa koskevat säännökset. Pykälän 3 momentin mukaan kiello voitaisiin laissa säädetyin edellytyksin antaa myös väliaikaisena, jolloin se ehdotuksen mukaan olisi kumottava, jos Kasvintuotannon tarkastuskeskus ei ole tehnyt asiaa koskevaa päätöstä viikon kuluessa päätöksen antamisesta. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää kumoamismenettelyä hankalana. Valiokunta ehdottaakin säännöstä muutettavaksi siten, että väliaikainen markkinointikielto raukeaisi itsestään viikon kulltua, jos Kasvintuotannon tarkastuskeskus ei olisi tehnyt tässä ajassa asiasta päätöstä, eikä väliaikaista kielloa tarvitsisi siten erikseen kumota.

32 §. Pykälään sisältyy muutoksenhakusäännös. Valiokunta toteaa yleisenä tavoitteena olevan, että eri lakeihin sisältyvät muutoksenhakusäännökset vastaavat sisällöllisesti ja organisatorisesti mahdollisimman pitkälle hallintolainkäyttölain mukaista järjestelmää. Säännösehdotus vastaa tätä tavoitetta siltä osin, kuin siinä on poistettu epätarkoituksenmukainen entinen valitustie suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen

ja ohjattu valitukset ensi asteessa maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan. Kasvilajikelautakunnan osalta tämä tavoite ei kuitenkaan toteudu, minkä lisäksi pykälän 2 momenttiin on tältä osin ehdotettu hallintolainkäyttölain tavanomaisesta 30 päivästä poikkeava 60 päivän valitusai-ka. Valiokunta ehdottaakin valitusten ohjaamis- ta myös tältä osin ensiasteena maaseutuelinkei- nojen valituslautakuntaan. Maaseutuelinkeino- jen valituslautakunnan päätöksestä saa valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen, josta valiokunta ehdottaa selvytyden vuoksi otettavak- si maininnan 2 momenttiin. Samalla valiokunta ehdottaa valitusajan yhtenäistämistä hallinto- lainkäyttölain mukaisen valitusajan kanssa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalous- valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettu- na (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään kaksi lausumaa (Va- liokunnan lausumaehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Siemenkauppalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §
(Kuten HE)

2 luku

Kylvösiemenen markkinointi

4 §

Sertifioitu kylvösiemen

(1 mom. kuten HE)

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, sertifioimattomana voidaan markkinoida:

(1—6 kohta kuten HE)

7) maataiskasvien siementä perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämistarkoituksessa. (Uusi 7 kohta)

(3 mom. kuten HE)

5 §

Lajikeluettelo

Viljelykasvien lajikkeista pidetään lajikeluettelo. Lajike hyväksytään lajikeluetteloon, jos se on selvästi erottuva, pysyvä ja riittävän yhtenäinen ja jos sillä on riittävä viljely- ja käyttöarvo. Jos kysymys on geneettisesti muunnetusta lajikkeesta, lajikeluetteloon hyväksymisen edellytyksenä on lisäksi, että lajike täyttää 8 §:ssä tai sen nojalla säädetyt edellytykset. Hyväksymisestä päättää kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain (789/1992) 9 §:ssä tarkoitettu kasvilajikelautakunta, joka julkaisee vuosittain luettelon hyväksymistään lajikkeista.

(2—5 mom. kuten HE)

6 §

Lajikkeiden markkinointi

Lajiketta markkinoitaessa on ilmoitettava, onko lajikkeen soveltuvuus Suomen kasvuolosuhteisiin selvitetty. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ilmoituksen tekemisestä.

7 §

(Kuten HE)

8 §

Geenitekniikalla muunnettu kylvösiemen

Sen lisäksi, mitä 4 §:ssä säädetään, geenitekniikalla muunnettua kylvösiementä saa tuottaa ja markkinoida vain, jos tarpeelliset tutkimukset ja muut toimenpiteet ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien haitallisten vaikutusten toteamiseksi sekä välttämiseksi on tehty ja geneettisesti muunnettu kylvösiemen on hyväksytty geeniteknikkalain (377/1995) mukaisessa tai

muussa kylvösiementen tuottamista ja markkinointia koskevien Euroopan yhteisön säännösten täytäntöön panemiseksi annetun lainsäädännön mukaisessa menettelyssä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista tutkimuksista ja toimenpiteistä ja niiden hyväksymisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan lisäksi antaa säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen tutkimusten ja toimenpiteiden suorittamista ja hyväksymistä koskevasta menettelystä siltä osin kuin kysymys on muusta kuin geeniteknikkalain mukaisesta menettelystä. Ennen tässä momentissa tarkoitettujen säännösten antamista maa- ja metsätalousministeriön on pyydettävä asiasta sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristöministeriön lausunto.

9 ja 10 §

(Kuten HE)

3 luku

Toiminnan harjoittaminen

11—14 §

(Kuten HE)

4 luku

Viranomaiset

15—17 §

(Kuten HE)

18 §

Valtuutetut tarkastajat ja näytteenottajat

(1 mom. kuten HE)

Valtuutetun tarkastajan ja näytteenottajan esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintomenettelylain (598/1982) 10 §:ssä säädetään. Jos valtuutettu tarkastaja tai näytteenottaja on estynyt suorittamasta tehtävänsä, Kasvintuotannon tarkastuskeskus voi määrätä jonkun muun tilapäisesti

suorittamaan hänen tehtäviään. *Tilapäisesti määrättyyn henkilöön sovelletaan, mitä valtuutetusta tarkastajasta ja näytteenottajasta säädetään.*

(3 mom. kuten HE)

5 luku

Tarkastukset ja valvonta

19—28 §
(Kuten HE)

6 luku

Hallinnolliset pakkokeinot

29 §

Kylvösiemenen markkinointikielto

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos asia ei siedä viivytystä, Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen lisäksi myös muu 16 §:ssä tarkoitettu valvontaviranomainen voi kieltää kylvösiemenen markkinoinnin väliaikaisesti. Väliaikainen markkinointikielto on saatettava viivytyksettä Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen ratkaistavaksi. Kielto *raukeaa*, jos Kasvintuotannon tarkastuskeskus ei ole tehnyt 1 momentissa tarkoitettua kylvösiemenen markkinointia koskevaa päätöstä viikon kuluessa kiellon antamisesta.

30 ja 31 §
(Kuten HE)

7 luku

Erinäiset säännökset

32 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen päätökseen *sekä päätök-*

seen, jonka kasvilajikelautakunta on antanut lajikkeen hyväksymistä koskevaan hakemukseen, haetaan muutosta valittamalla maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen päätöstä koskeva valituskirjelmä voidaan toimittaa myös Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle, jonka on viipymättä lähetettävä valituskirjelmä sekä asiassa kertyneet asiakirjat ja lausuntonsa valituksesta valituslautakunnalle.

Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan päätöksestä haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintolainkäyttölaissa säädetään.

(3 mom. kuten HE)

33—38 §
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee vaikuttaa EU:n komissioon siten, että komissio tekee ehdotuksen, joka mahdollistaa toimenpiteet maamme siemenhuollon toimivuuden ja Suomen oloissa käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttäminen turvaamiseksi siten kuin eduskunta on jo aikaisemmin edellyttänyt.*
2. *Eduskunta edellyttää, että yhteisötasolla käytössä olevan kokeilutoiminnan puitteissa myös Suomessa mahdollistetaan alemman asteen säännöksillä irtotavarana toimitettavan kylvösiemenen markkinointi.*

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Timo Kalli /kesk	Jari Koskinen /kok
vpj.	Kari Rajamäki /sd	Lauri Kähkönen /sd
jäs.	Hannu Aho /kesk	Esa Lahtela /sd
	Nils-Anders Granvik /r	Eero Lämsä /kesk
	Pertti Hemmilä /kok	Pertti Mäki-Hakola /kok
	Tapio Karjalainen /sd	Erkki Pulliainen /vihr
	Marja-Leena Kemppainen /skl	Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.